

LIETUVOS MOKSLO TARYBOS LYČIŲ LYGYBĖS GAIRĖS

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Mokslininkų ir kitų tyrėjų bendruomenės įvairovė ir lyčių pusiausvyra, kaip ir lyčių aspekto įtraukimas į mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros (toliau – MTEP) projektus, yra svarbūs veiksniai, kuriantys pridėtinę vertę visai visuomenei^{1 2}. Nors vyrų ir moterų pasiskirstymas akademinėse pareigose Lietuvoje yra pakankamai tolygus³, vis dar egzistuoja atotrūkis užimant aukščiausio lygio akademinės pozicijas⁴, nepakankama lyčių pusiausvyra yra ir sprendimus dėl MTEP politikos priimančiose pozicijose⁵, taip pat stinga lyčių pusiausvyros tarp paraiškų mokslinių tyrimų projektams įgyvendinti teikėjų (toliau – pareiškėjų) ir laimėtojų⁶.

2. Lyčių nelygybė ir stereotipai vis dar vyrauja daugelyje MTEP sričių. Lietuvos mokslo taryba (toliau – Taryba) sieks pagerinti esamą situaciją ir skatins sisteminius bei kultūrinius pokyčius organizacijoje ir platesniame kontekste. Siekdama šio tikslo Taryba, savo kompetencijos ir vykdomų funkcijų ribose, vadovausis šiomis nuostatomis:

2.1. nagrinėti, kvestionuoti bei keisti mokslo valdyme vyraujančias stereotipines lyčių normas ir asimetriją, dėl kurių moterys atsiduria nepalankioje padėtyje ir kurios lemia diskriminaciją visose visuomenės amžiaus grupėse;

2.2. nediskriminavimo ir kovos su nelygybe principais⁷, užtikrinančiais visiems visuomenės piliečiams vienodas žmogaus teises ir dalyvavimą priimanant sprendimus.

3. Tarybos lyčių lygybės gairėmis (toliau – Gairės) siekiama užtikrinti vadovavimąsi lyčių lygybės principais visose Tarybos vykdomose veiklose bei formuoti palankią aplinką lyčių lygybės skatinimui. Gairių tikslai – vystyti organizacinę kultūrą, profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyrą, lyčių pusiausvyrą lyderystėje ir sprendimų priėmimo procese, siekti seksualinio priekabiavimo ir priekabiavimo lyties pagrindu prevencijos, skatinti laikytis atsakingų mokslinių

¹ Economic Benefits of Gender Equality in European Union. Overall economic benefit of gender equality (2020), EIGE, https://economic_benefits_of_gender_equality_in_the_european_union_overall_economic_impacts_of_gender_equality.pdf

² Economic Benefits of Gender Equality in European Union. Report on the empirical application of the model (2017). Luxembourg: Publications Office of the European Union.

³ Europos lyčių lygybės instituto (EIGE) 2018 m. statistiniai duomenys, https://eige.europa.eu/gender-statistics/dgs/indicator/ta_resdig_sctech_rdperes_perf_rd_p_persage/bar/year:2018/geo:EU28,EU27_2020,EA19,BE,BG,CZ,DK,DE,EE,IE,EL,ES,F R,HR,IT,CY,LV,LT,LU,HU,MT,NL,AT,PL,PT,RO,SI,SK,FI,SE,UK,IS,NO,CH,ME,MK,RS,TR,BA,RU/unit:HC/age:TOTAL/sectperf:TOTAL/sex:T,W

⁴ Mokslinių tyrimų ir inovacijų generalinio direktorato (Europos Komisija) 2018 m. statistiniai duomenys, “She figures 2021“, p. 190, <https://op.europa.eu/en/web/eu-law-and-publications/publication-detail/-/publication/67d5a207-4da1-11ec-91ac-01aa75ed71a1>

⁵ Europos lyčių lygybės instituto (EIGE) 2021 m. statistiniai duomenys, https://eige.europa.eu/gender-statistics/dgs/indicator/wmidm_educ_wmid_resfund

⁶ Finansuotų vyrų ir moterų vadovaujamų projektų santykis septynių gamtos, technologijos, medicinos ir žemės ūkio mokslo sričių nacionalinių mokslo programų (NMP) atveju buvo atitinkamai 27 ir 21 (NMP „Lėtinės neinfekcinės ligos“ (2010–2014)), 30 ir 17 (NMP „Sveikas senėjimas“ (2015–2021)), 25 ir 13 (Lietuvos ekosistemos: klimato kaita ir žmogaus poveikis“ (2010–2014)), 12 ir 15 (NMP „Sveikas ir saugus maistas“ (2011–2015)), 19 ir 3 (NMP „Ateities energetika“ (2010–2014)), 12 ir 5 (NMP „Agro-, miško ir vandens ekosistemų tvarumas“ (2015–2021)), 14 ir 1 (NMP „Link ateities technologijų“ (2016–2018)). Įgyvendinant socialinių mokslų srities NMP, finansuota daugiau moterų vadovaujamų projektų – atitinkamai santykiu 19 ir 25 (NMP „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“ (2010–2013)) bei 12 ir 29 (NMP (2015–2018) ir prioritetinių tyrimų programa (2020–2022) „Gerovės visuomenė“)). Lyčių lygybė išlaikyta NMP „Valstybė ir tauta: paveldas ir tapatumas“ (2010–2014) atveju – 30 ir 31.

⁷ https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/racism-and-xenophobia/eu-anti-racism-action-plan-2020-2025_en

tyrimų principų lyties požiūriu, mokslininkams ir kitiems tyrėjams sudaryti sąlygas dalyvauti Tarybos finansuojamuose projektuose ir jų konkursuose bei ekspertinėje veikloje, nepriklausomai nuo jų lyties, kartu užtikrinant kompetencijos ir kokybės standartų laikymąsi.

4. Taryba ketina skatinti lyčių lygybę dviem kryptimis – taikant tikslines lyčių lygybės priemones ir kartu aktyviau integruojant lyčių lygybės principus į visas Tarybos veiklas. Lyčių lygybės principų laikymosi bus siekiama sistemingai, atsižvelgiant į šį aspektą tiek vidinių organizacijos santykių įgyvendinime, tiek visuose MTEP politikos ir jos įgyvendinimo etapuose.

5. Tarybos narių ir darbuotojų įsitraukimas yra svarbus Gairių kūrimo, įgyvendinimo ir šių Gairių veiksmingumo užtikrinimo etapuose.

6. Gairės parengtos vadovaujantis Lietuvos Respublikos darbo kodekso 26 straipsniu⁸; Rekomendacijomis lygioms vyrų ir moterų galimybėms Lietuvos mokslo ir studijų institucijose užtikrinti⁹; Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu dėl valstybinės moterų ir vyrų lygių galimybių 2015–2021 metų programos patvirtinimo¹⁰; Lietuvos Respublikos Strateginio valdymo įstatymu¹¹ ir atsižvelgiant į Lietuvos universitetų rektorių konferencijos parengtas „Seksualinio priekabiavimo prevencijos ir atvejų nagrinėjimo gaires“¹²; UNESCO Rekomendaciją dėl mokslo ir mokslininkų bei UNESCO Rekomendacijas dėl mokslo ir mokslininkų 10 sričių¹³ taikymo Lietuvoje studiją ir ataskaitą.

7. Gairės reglamentuoja pagrindines Tarybos nuostatas lyčių lygybės požiūriu, o jų įgyvendinimui skirtos veiklos, procedūros, atsakingi asmenys detalizuojami šių Gairių priede „Lietuvos mokslo tarybos lyčių lygybės gairių įgyvendinimo planas 2022–2025 metams“ (toliau – Gairių įgyvendinimo planas), kuris yra neatskiriama šių Gairių dalis.

II SKYRIUS LYČIŲ LYGYBĖS GAIRIŲ UŽDAVINIAI

8. Atsižvelgdama į Europos Komisijos gaires dėl lyčių lygybės politikos mokslinius tyrimus finansuojančiose institucijose formavimo, Tarybos veiklą reglamentuojančius teisės aktus bei įvertinusi vykdomų veiklų specifiką, pobūdį ir galimybes skatinti lyčių lygybę, Gairių tikslams pasiekti Taryba kelia šiuos uždavinius:

8.1 gerinti Tarybos narių, darbuotojų, mokslininkų ir kitų tyrėjų suvokimą apie lyčių lygybę – siekti užtikrinti teisingą ir nediskriminacinę organizacijos sprendimų priėmimo procesą, išlaikyti lyčių pusiausvyrą Taryboje, jos struktūriniuose padaliniuose, sudaromose ekspertų komisijose ir darbo grupėse;

8.2 siekti vadovautis vienodu požiūriu į visus asmenis – vengti su lytimi susijusios diskriminacijos (įskaitant netiesioginę diskriminaciją), sudaryti lygias galimybes įsidarbinti, siekti karjeros Taryboje, dirbti aplinkoje, kurioje netoleruojamas seksualinis priekabiavimas, suteikiamos sąlygos derinti darbo ir šeimos pareigas bei lygios galimybės mokslininkams ir kitiems tyrėjams dalyvauti Tarybos finansuojamuose mokslinių tyrimų projektuose ir jų konkursuose;

⁸ LR Darbo kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas 2016 m. rugsėjo 14 d. Nr. XII-2603, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/10c6bfd07bd511e6a0f68fd135e6f40c/asr>

⁹ ŠMM ministro 2014 m. gruodžio 23 d. įsakymas Nr. V-1265, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/7141ebc0907011e48028e9b85331c55d/asr>

¹⁰ LR Vyriausybės nutarimas 2015 m. vasario 4 d. Nr. 112 (Dėl valstybinės moterų ir vyrų lygių galimybių 2015–2021 metų programos patvirtinimo), <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/ad5ad9c0b1ca11e486d695b7d843f736?jfwid=-16pzb4n0y>

¹¹ LR strateginio valdymo įstatymas (2021), <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/90386d20bab711ea9a12d0dada3ca61b>

¹² Lietuvos universitetų rektorių konferencija „Seksualinio priekabiavimo prevencijos ir atvejų nagrinėjimo gaires“, <https://lurk.lt/index.php/dokumentai/seksualinio-priekabiavimo-prevencijos-ir-atveju-nagrinejimo-gaires/>

¹³ <https://www.lmt.lt/lt/mokslo-politika/unesco-rekomendacija-del-mokslo-ir-mokslininku/3475>

8.3 skatinti tinkamą lyčių pusiausvyrą Taryboje – siekti subalansuoto asmenų pasiskirstymo pagal lytį ir abiejų lyčių atstovavimo Taryboje – jos struktūriniuose padaliniuose, sudaromose nuolatinėse komisijose bei darbo grupėse;

8.4 siekti lyčių pusiausvyros ir skatinti atsakingų mokslinių tyrimų principų laikymąsi vykdant Tarybos ekspertinę veiklą ir skiriant finansavimą pažangiausiems mokslo projektams bei tyrėjams;

8.5 siekti kuo platesnio lyčių lygybės principų integravimo į komunikaciją – vidine ir išorine Tarybos komunikacija, pabrėžiančia lyčių lygybės reikšmę, siekti visų Gairių tikslų, padėti gerinti lyčių lygybės suvokimą, Tarybos ir mokslo bendruomenės sąmoningumą bei jautrumą lyčių lygybės klausimams.

III SKYRIUS LYČIŲ LYGYBĖS GAIRIŲ ĮGYVENDINIMO SRITYS

9. Tarybos iškelti Gairių uždaviniai bus įgyvendinami šiose srityse:

9.1 Personalo sritis; šioje srityje vykdomi uždaviniai turėtų būti orientuojami į teigiamų pokyčių, susijusių su lyčių lygybe, skatinimą Tarybos organizacinėje kultūroje, lyčių lygybės suvokimo gerinimą, lygių galimybių visiems asmenims įsidarbinti ir siekti karjeros Taryboje sudarymą, galimybes derinti darbo ir šeimos pareigas bei darbo aplinkos, saugios nuo seksualinio priekabiavimo ir priekabiavimo lyties pagrindu kūrimą;

9.2 Organizacijos valdymo sritis; šioje srityje vykdomi uždaviniai turėtų būti orientuojami į lyčių pusiausvyros nuolatinėse komisijose ir darbo grupėse skatinimą, siekiant, kai įmanoma, pagerinti abiejų lyčių atstovavimą ir balansą;

9.3 Programinio konkursinio MTEP projektų finansavimo sritis; šioje srityje vykdomi uždaviniai turėtų būti orientuojami į esamos lyčių lygybės situacijos stebėseną ir analizę Tarybos MTEP finansavimo veikloje;

9.4 Institucinės komunikacijos sritis; šioje srityje vykdomi uždaviniai turėtų būti orientuojami į vidinę ir išorinę komunikaciją, kuria pabrėžiama lyčių lygybės svarba ir siekiama pagerinti Tarybos ir mokslo bendruomenės bei plačiosios visuomenės suvokimą apie lyčių lygybę.

IV SKYRIUS BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

10. Taryba ketina stebėti ir analizuoti, kaip jos vykdomos veiklos atitinka lyčių lygybės principus ir, esant poreikiui, imsis planuoti papildomas lyčių lygybę užtikrinančias priemones. Siekiant užtikrinti Gairėse ir Gairių įgyvendinimo plane numatytų nuostatų aktualumą, efektyvumą ir atitikimą besikeičiančioms aplinkybėms ir veiklos sąlygoms, šie dokumentai turėtų būti periodiškai (ne rečiau, kaip kartą per metus) peržiūrėti ir prireikus, atnaujinami bei keičiami.

11. Gairių ir Gairių įgyvendinimo plano nuostatų peržiūrą ir atnaujinimą bet kuriuo metu gali inicijuoti Tarybos pirmininkas, Mokslo fondo direktorius, Tarybos struktūrinių padalinių vadovai ir kiti už Gairių įgyvendinimo plano priežiūrą ir vykdymą atsakingi asmenys, kai yra nustatomi šių dokumentų trūkumai. Tarybos darbuotojai turi teisę teikti Tarybos pirmininkui siūlymus ir rekomendacijas dėl Gairių ir Gairių įgyvendinimo plano tobulinimo.

LIETUVOS MOKSLO TARYBOS LYČIŲ LYGYBĖS GAIRIŲ ĮGYVENDINIMO PLANAS 2022–2025 METAMS

Eil. Nr.	Priemonė Tikslas	Įgyvendinimas							
		Veikla/Procedūros	Koordinuoja	Įgyvendina	Laikotarpis	Rezultatai	Poveikis	Atitiktis Gairių ¹⁴ uždaviniui	Pastabos/ Skirta institucijai/išorei
I. Personalo sritis									
1.	Tolerantiško požiūrio į lyčių lygybę formavimas	Organizuoti mokymus dėl lygių galimybių principų įgyvendinimo Taryboje ¹⁵	TiPs ¹⁶	Valdyba, Komitetai, Mokslo fondas	2022 m. – 2023 m.	Apmokyti Tarybos nariai ir darbuotojai (1-eri mokymai per metus lyčių lygybės tema)	Žinių apie lyčių lygybę išplėtimas	Gerinti Tarybos narių ir darbuotojų suvokimą apie lyčių lygybę	Veikla/procedūra skirta Tarybos vidiniams santykiams
2.	Lygių galimybių įsidarbinti ir siekti karjeros Taryboje užtikrinimas	1. Atlikti esamų dokumentų peržiūrą ir integruoti lyčių lygių galimybių užtikrinimo aspektą į dokumentus, reglamentuojančius įsidarbinimą; 2. Atlikti karjeros vertinimo analizę pagal lytį	TiPs	TiPs	2022 m. – 2023 m. Kas 2-ejus metus	1. Per 2022 m. integruotas lyčių lygių galimybių užtikrinimo aspektas į Tarybos vidaus dokumentus, reglamentuojančius įsidarbinimą; 2. Atlikta karjeros vertinimo analizė pagal lytį (per pirmąjį metų ketvirtį po kasmetinio veiklos vertinimo)	Lygių karjeros galimybių lyčių atžvilgiu užtikrinimas	Vadovautis vienodu požiūriu į visus asmenis	Veikla/procedūra skirta Tarybos vidiniams santykiams
3.	Atlyginimų, priedų ir premijų stebėseną	Paskutinį kiekvienų metų ketvirtį Mokslo fondo direktoriui pristatyti atlyginimų, priedų ir premijų lyčių aspektu analizę	TiPs	Personalo specialistas	Kasmet	Atlikta metinė atlyginimų, priedų ir premijų analizė lyčių aspektu (kasmet)	Vienodo darbo užmokesčio lyčių atžvilgiu užtikrinimas	Vadovautis vienodu požiūriu į visus asmenis	Veikla/procedūra skirta Tarybos vidiniams santykiams
4.	Darbo pareigų ir šeimos/kitų pareigų derinimo sąlygų plėtojimas	Užtikrinti lygiateisiškumą nagrinėjant pateiktus prašymus ir kuriant lanksčias darbo sąlygas: a) inicijuoti vidinę darbuotojų apklausą, siekiant išsiaiškinti darbuotojų poreikius derinti darbo pareigas ir šeimos/kitas pareigas; b) parengti informaciją apie priemones, kurios bus taikomos darbo pareigų ir šeimos/kitų pareigų derinimui lengvinti (kada	TiPs	Personalo specialistas	2023-2025 m.	1. Atlikta apklausa ir parengtas dokumentas, apibrėžiantis lanksčių darbo sąlygų taikymo galimybes, iki 2024 m. birželio mėn.; 2. Parengta atmintinė dėl darbo ir šeimos/kitų pareigų derinimo, kuri būtų išplatinta vidiniais kanalais bei komunikuojama	Lankstesnių ir labiau poreikius atitinkančių darbo sąlygų sudarymas darbuotojams, derinantiems darbo ir šeimos/kitas pareigas	Vadovautis vienodu požiūriu į visus asmenis	Veikla/procedūra skirta Tarybos vidiniams santykiams

¹⁴ Gairės – Lietuvos mokslo tarybos lyčių lygybės gairės

¹⁵ Taryba – Lietuvos mokslo taryba

¹⁶ TiPs – Teisės ir personalo skyrius

		ir kaip suteikiamos laisvos dienos, atostogos, papildomos išmokos ir kt. lengvatos ir kt.).				darbuotojams bent du kartus per metus, iki 2024 m. spalio mėn.			
5.	Sukurti saugią darbo aplinką Tarybos nariams ir personalui vykdam seksuoliniu priekabiavimo ir priekabiavimo lyties pagrindu prevenciją	Organizuoti mokymus seksualinio priekabiavimo ir priekabiavimo lyties pagrindu temomis	TiPs	Personalo specialistas	2022 m. – 2023 m.	Organizuoti 1-eri mokymai per metus Tarybos nariams ir darbuotojams seksualinio priekabiavimo ir priekabiavimo lyties pagrindu temomis	Tarybos narių ir darbuotojų suvokimo apie seksualinį priekabiavimą ir priekabiavimą lyties pagrindu pagerinimas bei priekabiavimo atvejų prevencijos užtikrinimas	Vadovautis vienodu požiūriu į visus asmenis	Veikla/procedūra skirta Tarybos vidiniams santykiams
II. Organizacijos valdymo sritis									
6.	Inicijuoti ir koordinuoti LLGJP ¹⁷ vykdymą	Paskirti asmenį, atsakingą už LLGJP įgyvendinimo priežiūrą Taryboje	Pirmininkas	TiPs	2022 m.	Pirmininko įsakymu paskirtas asmuo, atsakingas už LLGJP įgyvendinimo stebėseną, prireikus, pakeistas/papildytas pareigybės aprašymas	LLGJP įgyvendinimo priežiūros inicijavimas	Padėti vykdyti visus Gairėse numatytus uždavinius	Veikla/procedūra skirta Tarybos vidiniams santykiams
7.		Paskirti darbo grupę/komisiją, atsakingą už LLGJP įgyvendinimo stebėseną, patvirtinti jos reglamentą	Pirmininkas	TiPs	2022 m.	Sudaryta grupė/komisija, atsakinga už LLGJP įgyvendinimo stebėseną, apibrėžti darbo grupės/komisijos įgaliojimai	LLGJP įgyvendinimo priežiūros inicijavimas	Padėti vykdyti visus Gairėse numatytus uždavinius	Veikla/procedūra skirta Tarybos vidiniams santykiams
8.	Siekti lyčių pusiausvyros atstovavimo struktūrose	Inicijuoti diskusiją Tarybos komitetuose dėl lyčių pusiausvyros siekimo sudarant naujas Tarybos nuolatinės komisijas ir darbo grupes	Pirmininkas	Mokslo fondas, Komitetai, Valdyba	2023 m.	Inicijuota diskusija Tarybos komitetuose dėl lyčių pusiausvyros siekimo sudarant naujas Tarybos nuolatinės komisijas ir darbo grupes	Esamos lyčių pusiausvyros situacijos įšivertinimas; geresnės lyčių pusiausvyros atstovavimo struktūrose skatinimas	Skatinti lyčių pusiausvyrą Taryboje	Veikla/procedūra skirta Tarybos vidiniams santykiams
III. Programinio konkursinio MTEP projektų finansavimo sritis									
9.	Siekti lyčių pusiausvyros ir skatinti atsakingų mokslinių tyrimų principų laikymąsi vykdam Tarybos ekspertinę veiklą, MTEP programinį konkursinį finansavimą	Vykdyti esamos lyčių lygybės situacijos stebėseną ir analizę Tarybos MTEP finansavimo veikloje	LLK ¹⁸	Mokslo fondas, MoPas ¹⁹ , Komitetai	2022 m. – nuolat 2022 m.	1. Surinkti statistiniai duomenys apie pareiškėjų ir laimėtojų pasiskirstymą pagal lytį, paskelbti statistinių duomenų analizės rezultatai 2. Inicijuota diskusija Tarybos komitetuose dėl lyčių lygybės principų taikymo MTEP programinio konkursinio finansavimo veiklose	Esamos lyčių lygybės situacijos įšivertinimas; lyčių lygybės mokslo bendruomenėje skatinimas	Siekti lyčių pusiausvyros ir skatinti atsakingų mokslinių tyrimų principų laikymąsi	Veikla/procedūra skirta Tarybos išoriniams ir vidiniams santykiams

¹⁷ LLGJP – Lietuvos mokslo tarybos lyčių lygybės gairių įgyvendinimo planas

¹⁸ LLK – Lyčių lygybės koordinatorius

¹⁹ MoPas – Mokslo politikos ir analizės skyrius

IV. Institucinės komunikacijos sritis									
10.	Gerinti Tarybos bendruomenės bei plačiosios visuomenės lyčių lygybės svarbos suvokimą vykdant vidinę ir išorinę komunikaciją	Sukurti lyčių lygybės tematinę skiltį Tarybos tinklalapyje (www.lmt.lt) pateikiant aktualią su lyčių lygybės klausimais susijusią informaciją bei statistinius duomenis lyčių atžvilgiu (pvz., apie lyčių pasiskirstymą Tarybos sprendimus priimančiuose organuose, MTEPI konkursinio finansavimo srityje)	LLK	LLK, Sekretoriatas	2022 m. – nuolat	Skurta ir atnaujinta lyčių lygybei skirta tematinė skiltis, pavišinti Tarybos statistinių duomenų lyčių atžvilgiu stebėsenos rezultatai	Lyčių lygybės principų ir jų svarbos suvokimo gerinimas, vadovavimosi vienodo požiūrio principais ir lyčių pusiausvyrą skatinimas	Suvokimo apie lyčių lygbę gerinimas, Lyčių pusiausvyros skatinimas, lyčių lygybės integracija į komunikaciją	Vidinės ir išorinės komunikacijos vykdymas